

Klub poslanců německé strany nacionální — jejíž činnost byla zastavena, se přejmenoval na klub německo-lidových poslanců; patří k němu poslanci Horpynka, Kallina, Matzner, Schollich jako členové a Hassold jako hospitant. Posl. Schollich byl zvolen jeho předsedou. Z bývalých poslanců německé národní strany nenáleží poslanec Keibl nově utvořenému klubu.

Rozhodnutím mandátového soudu, zřízeného při Nejvyšším správním soudu v Praze, zbaveni byli poslanci a senátoři rozpuštěné německé strany národně-socialistické mandátů. Stalo se tak na základě usnesení tohoto soudu v sobotu 25. listopadu a mandátů pozbyli poslanci Geyer, Jung, Kasper, Knirsch, Köhler, Simm, Schubert a senátoři Jesser, Köhler, Teschner a Wenzel. Býv. posl. Knirsch zatím náhle zemřel. Uprchlý Krebs agituje v Německu proti republice. Ostatní čeká soud. Bylo již skončeno vyšetřování s řadou německých národních socialistů v ČSR. Státní zástupce vypracoval obžalobu proti dvěma skupinám. V první je 12 nár. soc. zatčených v dubnu a květnu, v jejímž čele je předseda Germanie Adolf. Tato skupina přijde před soud v prvních dnech ledna. V druhé skupině jsou bývalí poslanci Knirsch, Jung, Schubert, Kasper a Krebs. Tento proces se bude konati koncem ledna. V třetí skupině je 266 obžalovaných, není však dosud rozhodnuto, zda všichni budou postaveni před soud. V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Přímé jednání mezi Německem a Francií. — Italský útok na Společnost národů. — Revisionistická akce a protirevisionistická fronta. — Po španělských volbách. — Nejistá politická situace ve Francii. — Irské republikánství.

Po vystoupení Německa z odzbrojovací konference a Společnosti národů zdálo se v první chvíli, že bude možno pokračovati v akci i za jeho nepřítomnosti, právě z toho důvodu, že státy, které se shodly o určitých návrzích, budou chtít potrestat jeho sabotáž, kdežto útěk od usnesení a dosavadního směru práce znamenal by naopak odměnu špatného příkladu. Návrhy, které formuloval 14. října anglický ministr zahraničních věcí sir John Simon jménem všech směrodatných činitelů konference, nebyly žádným ultimátem a Německo mohlo je vyjednáváním vždycky pozměnit, kdyby bylo mělo dobrou vůli v zásadě se odzbrojovací tendencí se všemi jejími podmínkami přizpůsobit. Ale Němci zřejmě nemají zájmu na odzbrojení, byť provedeném všeobecně a zaručujícím jim postupem doby skutečnou rovnoprávnost, přejí si naopak uvolnění jakékoli vázanosti a konkrétně řečeno nové účinné zbraně, aby tím nabyli mocenských prostředků k ráznému vystupování a zastávání svých politických cílů. Tím spíše by se arci očekávalo, že všichni opravdoví přátelé míru spojí se k energické akci proti tomuto rozkladnému úsilí a po případě nebudou váhat ani před donucovacími opatřeními, k nimž jim platná ustanovení mírových smluv poskytují sdostatek možnosti. Ale jakmile bylo třeba přejít od čistě akademické diskuse a ryze teoretického stanoviska k praktickým důsledkům, ukázalo se, že jednota vedoucích mocností na odzbrojovací konferenci v zatěžkavé zkoušce neobstojí. Především Amerika odmítla se angažovat a odvolala svého zástupce, který v dosavadním jednání prokázal platné služby, Normana Davise, s odůvodněním, že jde tu již o ryze politické otázky evropské, do nichž se nemíní

v m ě š o v a t nebo nechat zavlékat. Tradiční názory americké politické veřejnosti ukázaly se tedy koneckonců zase silnější nežli lepší vůle a poučení odborného vedení státního departementu. Horší však bylo, že i dohoda západních velmocí evropských, která se pracně v minulých týdnech a měsících složila, se neudržela. Itálie, jejíž podpora byla vždycky krajně rezervovaná, prohlásila nyní, že bez Německa nebo proti němu se v odzbrojovacím jednání nedá nic dělat, že nějaké ignorování nebo dokonce trestání velikého národa a státu nemá smyslu a musilo by vésti ke konfliktu. Konečně i Anglie, jejíž zahraniční ministr byl hlavně odpovědný za návrhy, podané 14. října, dala najevo, že na nich dále netrvá a chce vzítí zřetel na faktickou situaci, vyplývající z německého odmítnutí. Na toto stanovisko měly podstatný vliv diskuse a projevy mínění, které se v Anglii během krise ukazovaly. Byly to na jedné straně hlasy labouristické oposice, vytýkající vládě nedostatečnou ochotu k vlastnímu odzbrojování a odzbrojování států nejvíce vyzbrojených, jednak hlasy směrů konservativních, které vytýkaly buď přílišnou vázanost na otázky kontinentální, nebo jednostranné oběti a neúspěchy vlády anglické. Dobrý průměr veřejného mínění zůstal sice věrný programu, jak jej reprezentuje zejména vůdce občanského středu Stanley Baldwin, ale národní vláda na druhé straně dala najevo, že věnuje bedlivou pozornost těmto proudům a hledí se jim přizpůsobit. Tak se stalo, že Anglie sice setrvala na linii politiky locarnské a mírové vůbec, zároveň však oportunisticky ustoupila poněkud do pozadí a doporučila Francii, aby se pokusila v přímém jednání s Německem dosáhnouti přijatelné base dorozumění. Toto přímé jednání bylo pak doporučeno i oficiálně na schůzi předsednictva odzbrojovací konference koncem listopadu a jednání hlavního výboru odročeno ze 4. prosince až na 21. leden 1934. Hitler snaží se ovšem se své strany vytvořiti psychologicky příznivé prostředí pro takové jednání, které si představuje vedené individuálně s každým jednotlivým státem zvlášť. Francie počíná si tu však velmi opatrně, používajíc normálních cest prostřednictvím vyslanectví a prozatím se vlastně jen informujíc. Němci žádají prozatím pouze uznání skutečného stavu jejich výzbroje, ale pak v rychlých etapách chtějí se dostat na tutéž úroveň organizace a technické výzbroje, jakou mají armády ostatních velmocí. Pochybnostem o tom, co s obnovenou mocí chtějí učinit, čelí Hitler ujišťováním, že není takových otázek, které by mohly odůvodniti válku a zejména na západě mezi Francií a Německem, že není vlastně diferencí, jakmile jednou Saarско se vrátí. V tomto území má býti, jak známo, plebiscit počátkem roku 1935 a Německo chystá zde již silnou agitaci. Němci chtěli by, aby Francie od plebiscitu vůbec ustoupila. Ta stojí však na stanovisku, že není to záležitostí pouze její, nýbrž Společnosti národů a že také ve věci německého zbrojení nemůže rozhodnouti sama.

Právě proto, že za platnosti dosavadního právního stavu jsou všechny otázky internacionalisovány a Francie nachází oporu ostatních interestů a signatářů mírových smluv, přeje si Německo touto právní basí otřásti, a poněvadž nemůže přímo vypovědět mírové smlouvy, čímž by vyprovokovalo válku, vystupuje ze Společnosti národů a hledí získat i jiné státy k napodobení tohoto příkladu. Politika italská také již od delší doby směřuje k uvolnění platného právního řádu a speciálně Úmluvy Společnosti národů, jakožto orgánu provádění a kontroly mírových smluv. Mussolini podal za tím účelem již na jaře svůj návrh na vytvoření paktu čtyř, který podařilo se však ještě připnout organicky na Společnost národů a uvést znovu do jejího rámce. Nyní, když Německo odešlo ze Ženevy s přiražením dveří, distancovala se

Italie poněkud od tohoto radikalismu, který není obvyklou metodou její diplomacie. Hitler musil proto do Říma vyslati G ö r i n g a s vlastnoručním listem, aby Mussoliniho usmířil a motivy svého postupu mu vyložil. Toto posláni se zdařilo a vláda italská cílevědomě německou politiku podepřela. Došlo zde k d ů m y s l n é m u r o z d ě l e n í r o l í. Zatím co Německo prostě odmítá do Společnosti národů se vrátit a zahajuje řadu jednání přímých podle šablony předválečné, Itálie zůstává sice na půdě ženevské, ale žádá důkladnou reformu zřízení instituce Společnosti národů. Itálie nemůže a nechce hráti roli druhořadou jako pouhý nohsled Německa, musí také míti zřetel na stanovisko anglické, ježto jinak by vlastně Společnost národů proměňovala ve franko-britskou alianci, které se právě stůj co stůj hledí vyhnouti, doufá však, že Anglie sama při své povšečné tendenci revisionistické příslušné reformě podporu neodepře. Spoléhá tu na zkušenost, kterou učinila s M a c D o n a l d e m na jaře při podání prvního návrhu v tomto směru. Velká rada fašistická se tudíž usnesla, aby setrvání Itálie v ženevské instituci bylo prohlášeno závislým na důkladné přeměně jak v konstituci, tak v metodách a cílech. Co tím italská politika zamýšlí a jak si tuto reformu představuje nebylo dosud ani oficiálně ani neoficiálně ani v Ženevě ani v hlavních městech evropských oznámeno a zdá se, že Itálie volí pohodlnější taktiku, ponechat odpovědnost ostatním a svou hrozbou: následovat za Japonskem a Německem, vykonávat směrodatný nátlak. Jisto je, že Itálie má dnes v rukou učiniti krizi Společnosti národů, vyvolanou již předcházejícími dvěma silnými útoky, docela akutní, ale na druhé straně zůstává nepochybné, že jediné Anglie může definitivně rozhodnouti o b y t í č i n e b y t í S p o l e č n o s t i n á r o d ů. A že tu jde opravdu o rozhodnutí tak dalekosáhlé, je dáno opačným stanoviskem Francie a jejích spojenců, kteří mají zase vždycky v rukou zmařiti takovou reformu, která by Společnost národů činila pouze povolným nástrojem jednostranných snah mocností revisionistických. Každá změna Úmluvy Společnosti národů musí se provést předepsanou procedurou ve 26. článku, to znamená, musí získat souhlas většiny Shromáždění a celé Rady Společnosti národů. Až dosud nikdy se nepodařilo provést touto cestou větší úpravy, tím méně může se to zdařiti nyní, kdy určití členové Společnosti její Rady musí si býti vědomi, že to čelí přímo proti nim.

V Evropě rozvíjí se nyní již zřejmě velká kampaň proti mírovým s m l o u v á m, při čemž jedna velmoc, N ě m e c k o, dělá dojem, že nestojí o revisi, nýbrž může se přes všechny právní formy přenést, a druhá, Itálie, hledí si dodati zdání umírněnosti a vystupovat dokonce v roli zachránce pořádku a samotné base míru tím, že usiluje pouze o včasné reformy. Hlavním zájemcem zůstává při tom ovšem stále M a ě r s k o, které nemůže se spoléhati na vlastní sílu, nýbrž kolísá mezi oporou o Německo nebo Itálii, a hledí získati i přízeň jen pro svůj speciální případ v Anglii a ve Francii. Propaganda, kterou Maďarsko cílevědomě a bez ohledů na náklady provozuje již řadu let, vrcholí nyní v cestách hr. B e t h l e n a, bývalého dlouholetého ministerského předsedy maďarského, jehož někteří prohlašují nyní i za nového vládcu Maďarska. Hr. Bethlen sám kolísá také mezi brutální metodou moci, které holduje Německo, a diplomatictějšími prostředky italskými. V létě podnikl řadu přednášek v N ě m e c k u, kde mluvil o starém b r a t r s t v í ve z b r a n i a dával najevo, že co zbraní bylo ztraceno, zase jen zbraní může býti získáno. Nyní však na přednáškovém turné v A n g l i i obrátil taktiku a žádá pouze revisi přiměřenou ideologii Anglosasů: n á r o d n o s t n í h r a n i c i a p l e b i s c i t y v o d t r Ź e n ý c h ú z e m í c h. Maďaři věří zřejmě, že tyto otázky dospívají stadia politické aktuality a že je třeba formulovat docela přesný pro-

gram. Spoléhají při tom na domnělou nebo skutečnou nespokojenost ve státech národních, která bude jednak působit na málo informovanou cizinu, jednak mohla by jim skutečně prospěti v případných plebiscitech. Je v tom arci mnoho sebepřeceňování a jisté naivnosti v posuzování zájmu světa na těchto věcech, ale opatrnosti nikdy nezbyvá. Situace nám ukládá krajní bdělost a účinná opatření proti těmto intrikám. Ministr zahraničních věcí dr. Beneš podnikl tudíž cílevědomě také přednáškové turné, ale ne v cizině, nýbrž na Slovensku, kde vyslovil se s velikou určitostí a docela nepokrytě o jádře problému. Nešetřil autonomistů a vyslovil se zřetelně na všechny adresy o nezbytnosti československé jednoty právě v zájmu Slováků, kteří jako mladší životnější kmen mají před sebou větší budoucnost a mohou proniknout i oblast zemí historických. Maďary upozornil, že převrat, který se udál v letech 1918—19 nebyl žádnou neblahou náhodou válečnou, nýbrž hlubokou revolucí národní a že čím dříve si to uvědomí a s novou dějinnou skutečností se vyrovnají, tím lépe bude pro ně i pro nás všechny, poněvadž si nepřejeme opravdu nic jiného, než žít zde v míru a poctivé spolupráci se všemi národy podunajskými. V Košicích setkal se ministr se svým rumunským kolegou Titulescem, který neváhal vysloviti veliké slovo, že revise rovná se válce a že Malá dohoda tvoří nerozborný šik, který bude se stejnou horlivostí hájit nedotknutelnost území, kteréhokoli ze států, jí skládajících. Ze Slovenska jel ministr Beneš přímo do Paříže, kam byl pozván oficiálně vládou francouzskou, za účelem sjednocení spojenecké akce jak ve věci odzbrojovací, tak ve věci reformy Společnosti národů, resp. revise mírových smluv. Francie vidí dobře nutnost opřít se nyní o své bezprostřední přátele, země interesované stejně jako ona sama na zachování evropského statu quo. Shoda mezi Malou dohodou a Francií nebyla v celých patnácti poválečných letech nikdy porušena a politická veřejnost nemohla tudíž ani býti překvapena, když z pařížských porad byla vydána zpráva o úplné jednotě názorů i akce. — Druhá strana ovšem také nelení a téměř současně dlel italský státní tajemník pro věci zahraniční Suvich v Berlíně za stejným účelem vzájemné informace a harmonisace postupu, a krátce před tím byl Litvínov, ruský komisař pro věci zahraniční, vracející se z Ameriky, hostem Mussoliniho. Duce mu nelze upřít, že od počátku správně předvídal význam Ruska v politice mezinárodní a že dovede jeho návrat mezi velmoci, který se stává stále zřetelnější, dobře využívat pro své účely nebo aspoň hledí zabránit tomu, aby jej nevyužili jiní. Nyní jde mu speciálně o to, aby interestoval Rusko na své nové organizaci velmocenské politiky, kterou chce postavit na místo organizace Společnosti národů. Zároveň usiluje ovšem o to, aby překonal skryté napětí, které se jeví mezi politikou německou a sovětskou v důsledku známých thesů a tendencí Hitlerových. Podle toho, co Litvínov sám prohlásil ještě v Římě k zahraničnímu tisku a jak projel Berlínem bez zastávky na cestě do Moskvy, lze soudit, že v žádném směru Mussolini nedosáhl svých cílů. Rusko chová se krajně rezervovaně jak k „reformě Společnosti národů“, tak k Německu, jež právem podezřívá, zejména nyní také z intrik v Polsku. Jednání polsko-německé, které natropilo tolik hluku, bylo zatím sešroubováno na minimum a zdá se, že odpovědná místa jsou si vědoma nebezpečných drah, na něž by je Německo chtělo zavléci. Zabočují tudíž znovu do linie všeobecné spojenecké politiky. Francouzský ministr zahraničních věcí Paul-Boncour ohlásil také již svůj zájezd do střední Evropy, při němž navštíví Prahu i Varšavu.

Definitivní výsledky španělských voleb potvrdily jen obraz, podaný již prvním kolem dne 19. listopadu. Na počátku prosince se ukázalo, že nová sněmovna bude míti většinu rozhodně více posunutou do prava. Ze 473 poslanců hlásí se přes 200 k vyslovené pravici, asi 170 ku středu a jen necelá stovka k levici. Nejsilnější jednotlivou stranou zůstává však strana středu, radikálové pod vedením bývalého ministerského předsedy Lerrouxe, která čítá na 100 poslanců. Lerroux byl také pověřen presidentem sestavit novou vládu, což se mu podařilo. Skupiny pravicové nevstoupily sice přímo do kabinetu, ale ani katolíci, ani zemědělci neodpírají jí svojí podporu. Nový režim vytkl si za úkol především konsolidovat vnitřní poměry a zabránit některým výstřelkům jak v zákonodárství tak v administrativě, ku kterým vedla prvotní revoluční horlivost. Hned po volbách došlo k výbuchu anarchisticko-syndikalistické vzpoury, zejména v Katolonii a v Andaluzii. Poněvadž se podobné nepokoje očekávaly, byly v několika dnech potlačeny.

Kabinet Sarrautův, který převzal dědictví Daladierovo, udržel se u vesla jen čtyři týdny a klopýtl přes tutéž otázku: vyrovnání rozpočtu úsporami, v první řadě na platech státních zaměstnanců. Podařilo se mu sice získati zásadní ochotu většiny pro personální úspory, ale při hlasování o podrobnostech neuváženým položením otázky důvěry octl se v menšině. Jeho nástupnictví ujala se vláda docela obdobná, dosavadní ministr vnitra Camille Chautemps převzal předsednictví a obnovil kabinet pouhou permutací křesel. Velikého projevu důvěry ve sněmovně získal však jen tím, že se v požadavcích po osobních úsporách umírnil do té míry, aby to bylo přijatelné i socialistickým odštěpencům. To mu však vyneslo zas odpor senátu, takže situace zůstává nejistá, a vytvoření silné stabilní vlády, které má Francie dnes zapotřebí více než kdy dříve, zůstává problémem.

Věčně živá irská otázka přiostrčila se v poslední době znovu, když předseda svobodného státu irského De Valera odpověděl na upozornění ministra kolonií a dominií britské říše Thomase jaké výhody požívá Irsko ze svého členství ve svazku britsky mluvících národů dotazem, zda by se Anglie postavila násilně proti tomu, kdyby se Irsko chtělo všech těchto výhod zbavit za cenu prohlášení nezávislé republiky. Britská vláda dala zatím na tento choulostivý dotaz jen vyhýbavou odpověď. *Dr. R. Procházka.*

LITERATURA.

DÍLO DRUŽSTEVNÍ SVÉPOMOCI. Jubilejní spis k XXV. výročí založení Ústředního svazu československých družstev v Praze. Vyšlo nákladem Ústředního svazu československých družstev v Praze. Praha 1933, stran 514 za Kč 90.—.

Ústřední svaz československých družstev v Praze, největší a nejsilnější ústředí dělnického družstevnictví v Československé republice, oslavil své dvacetipětileté trvání památníkem, jenž jest jak po stránce obsahové tak i po stránce typografické a obrazové úpravy edicí opravdu vzornou a jedním z nejdůležitějších příspěvků k dějinám československého družstevnictví vůbec. Vývoj o rozvoj svazových družstev jest účelně a prozíravě vložen do rámce celostátního vývoje družstevního, aspoň pokud jde o nejdůležitější a nejvýznamnější obory družstevní činnosti, hutný text jest oživen četnými zdařilými diagramy a statistickými tabulkami, pokud pak jde o družstva soustředěná v ÚSČD, hojnými fotografiemi jak družstevních pracovníků a sjezdových jednání, tak i družstev-